

**СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ РАУФА АБЛЯЗОВА**

**RAUF ABLIAZOV
UNIVERSITY EAST
EUROPEAN**

Кафедра менеджменту і адміністрування

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВАЛЕОЛОГІЯ, БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ОХОРОНА ПРАЦІ, ЕКОЛОГІЯ

Спеціальність

D8 Право

Освітньо-професійна
програма

Право

Освітньо ступінь

бакалавр

2026 рік

1 ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Статус навчальної дисципліни	обов'язкова
Шифр навчальної дисципліни (за ОПП)	ОК 2
Мова викладання	українська
Семестр(и)	1
Обсяг дисципліни (у кредитах ЄКТС і годинах)	4 кредити ЄКТС / 120 годин
Передумови вивчення дисципліни:	-
Анотація навчальної дисципліни:	Навчальна дисципліна спрямована на формування у здобувачів освіти системного бачення взаємозв'язку між безпечними умовами праці, збереженням здоров'я людини та охороною довкілля в контексті сучасних соціально-економічних і технологічних викликів. Курс охоплює правові, організаційні, технічні та соціальні аспекти безпеки, розглядає принципи управління ризиками, профілактики виробничого травматизму, створення комфортного виробничого середовища та збереження природних ресурсів.
Мета і завдання навчальної дисципліни:	Мета: формування у здобувачів освіти компетентностей, необхідних для: ідентифікації, аналізу та оцінки ризиків для життя, здоров'я та навколишнього середовища; розроблення та впровадження заходів з охорони праці та екологічної безпеки; забезпечення відповідності умов праці та виробничої діяльності вимогам законодавства і міжнародних стандартів; формування культури безпечної поведінки та екологічної відповідальності в професійній і громадській діяльності; прийняття обґрунтованих управлінських рішень у кризових та аварійних ситуаціях з урахуванням принципів сталого розвитку. Завдання: - ознайомлення з основними поняттями, принципами та законодавчими вимогами у сфері безпеки життєдіяльності, охорони праці та екології. - Вивчення сучасних наукових підходів до управління ризиками, профілактики небезпечних ситуацій та мінімізації негативного впливу на людину і довкілля. - формування навичок аналізу та ідентифікації небезпечних і шкідливих виробничих факторів. - оволодіння методами оцінки професійних ризиків і розробки заходів щодо їх зниження. - вміння організовувати робочі місця відповідно до норм охорони праці та ергономічних вимог. - засвоєння принципів раціонального використання природних ресурсів і впровадження екологічно безпечних технологій. - розуміння механізмів екологічного моніторингу та екологічного менеджменту. - знання національного та міжнародного законодавства у сфері охорони праці, безпеки життєдіяльності та захисту навколишнього середовища.

	- вміння застосовувати правові норми при організації безпечних умов праці та екологічно відповідальної діяльності підприємства. - розвиток усвідомленої відповідальності за особисту та колективну безпеку. - виховання навичок поведінки в умовах надзвичайних ситуацій та кризового управління. - застосування отриманих знань для прийняття ефективних управлінських рішень у сфері охорони праці та екологічної безпеки.
Мета орієнтована на формування у здобувачів таких компетентностей:	ЗКЗ. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК15.: Прагнення до збереження навколишнього середовища. СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.
Результати навчання:	РНЗ. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел. РН5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

2 ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма організації освітнього процесу	Кількість кредитів	Загальна кількість годин	Семестр вивчення	Обсяги за видами навчальних занять			Самостійна робота (год)	Вид індивідуального завдання	Форма підсумкового контролю (екзамен/залік)
				Лекції (год)	Практичні, семінарські (год)	Лабораторні (год)			
Денна форма навчання	4	120	1	14	28		78	Реферат, доповіді, презентації, практичні завдання	екзамен
Заочна форма навчання	4	120	1	4	16		100	Контрольна робота	екзамен

3 ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1 Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Тема 1. Безпека життєдіяльності як категорія. Небезпека. Ризик як оцінка небезпеки

Визначення поняття безпеки. Життєдіяльність як комплекс взаємозв'язків у системі «людина-життєве середовище». Об'єкти та завдання життєдіяльності в системі «людина – життєве середовище». Системи забезпечення життєдіяльності людини в середовищі її

існування. Визначення поняття небезпеки, номенклатура та таксономія. Джерела небезпеки та їх класифікація. Небезпечні та шкідливі фактори. Потенційні джерела небезпеки трудової діяльності. Ризик як фактор потенційної небезпеки. Види і оцінка ступеня ризику.

Тема 2. Структурно-функціональна організація людини з точки зору взаємодії її з оточуючим середовищем та технікою

Визначення поняття «здоров'я» згідно з ВООЗ та сучасними науковими підходами. Медико-біологічні аспекти здоров'я: фізіологічні системи організму, гомеостаз, фізична працездатність, рівень імунітету. Соціальні аспекти здоров'я: вплив соціально-економічних умов, способу життя, культурних та моральних факторів. Показники здоров'я населення: медичні, соціально-демографічні, психологічні. Природне середовище: кліматичні, географічні, екологічні фактори, що впливають на фізіологічний стан людини.

Соціальне середовище: сім'я, колектив, соціальні зв'язки, культурний контекст. Шкідливі та небезпечні фактори довкілля: хімічні, фізичні, біологічні, психосоціальні.

Адаптаційні механізми організму: фізіологічна, психологічна та соціальна адаптація. Концепція «людина - машина - середовище»: роль оператора у сучасних технічних системах. Психофізіологічні навантаження при роботі з технікою. Когнітивні процеси: пам'ять, увага, мислення, уява. Емоційно-вольові якості: стресостійкість, мотивація, відповідальність. Індивідуальні особливості: темперамент, характер, рівень розвитку емоційного інтелекту.

Вплив психологічних характеристик на ефективність взаємодії з технічними системами. Вплив техногенного середовища на людину: шум, вібрація, електромагнітні поля, випромінювання, мікроклімат. Ергономіка та безпека праці: проектування робочих місць з урахуванням антропометричних та фізіологічних особливостей людини.

Взаємозв'язок між фізичним, психологічним і соціальним станом людини.

Тема 3. Раціональні умови життєдіяльності людини

Біологічна сутність: анатомо-фізіологічні особливості, потреба у фізіологічних ресурсах (кисень, вода, поживні речовини, сон, фізична активність). Соціальна сутність: роль людини в суспільстві, здатність до комунікації, співпраці та створення культурних цінностей. Біосоціальна природа людини: взаємодія біологічних і соціальних факторів у формуванні поведінки та стилю життя.

Вплив способу життя на здоров'я та працездатність. Поняття середовища життєдіяльності: сукупність природних, соціальних, техногенних та інформаційних факторів. Природне середовище: клімат, рельєф, флора, фауна, екологічний стан. Соціальне середовище: суспільні відносини, культурні традиції, система цінностей. Техногенне середовище: промислові об'єкти, транспорт, інженерна інфраструктура, інформаційні технології. Інформаційне середовище: канали комунікації, цифрові ресурси, інформаційний потік та його вплив на психіку.

Концепція біосфери (В.І. Вернадський) і місце людини в ній.

Взаємозалежність стану довкілля та здоров'я населення. Глобальні екологічні виклики: зміна клімату, виснаження природних ресурсів, забруднення середовища.

Поняття духовного середовища: моральні цінності, культурна спадщина, релігійні та філософські переконання. Вплив духовних факторів на формування особистості: світогляд, етична поведінка, мотивація.

Вплив інформаційних перевантажень та стресових факторів на якість сприймання та прийняття рішень.

Забезпечення оптимальних санітарно-гігієнічних умов (чистота повітря, питної води, харчування). Психологічний комфорт. Екологічна безпека. Ергономічні принципи організації робочого та побутового середовища.

Тема 4. Екологія як наука про довкілля. Вплив діяльності людини на навколишнє середовище

Визначення екології. Рівні організації в екології. Природні системи: екосистеми, біогеоценози, біосфера. Принципи системного підходу: цілісність, взаємозалежність компонентів, потоки енергії та речовини.

Завдання екології. Планетарні ресурси: ґрунти, вода, повітря, біорізноманіття, корисні копалини. Космічні ресурси: супутниковий простір, сонячна енергія, вплив космічних польотів на довкілля. Глобальні екологічні проблеми: зміна клімату, озONOва діра, зникнення видів, деградація земель.

Джерела та основні забруднювачі: вуглекислий газ, оксиди сірки та азоту, пил, сажа, важкі метали. Наслідки забруднення: парниковий ефект, глобальне потепління, погіршення здоров'я населення.

Класифікація відходів: побутові, промислові, будівельні, токсичні, радіоактивні. Методи утилізації та переробки: спалювання, захоронення, вторинне використання, компостування. Концепція «нульових відходів» як шлях до збереження довкілля.

Тема 5. Природні та техногенні небезпеки

Абіотичні небезпеки. Біотичні небезпеки. Небезпечні та шкідливі фактори, породжені природними джерелами небезпеки. Заходи та засоби, спрямовані на запобігання негативної дії природних джерел небезпеки на людину. Небезпечна дія електричного струму на організм людини. Хімічні речовини, шляхи попадання, дія на організм. Небезпеки, пов'язані з використанням горючих, вибухонебезпечних речовин та матеріалів. Вплив техногенних небезпек на природне середовище. Засоби та заходи, спрямовані на запобігання негативної дії техногенних джерел небезпеки.

Тема 6. Соціально-політичні та комбіновані небезпеки

Поняття та класифікація небезпек. Соціально-політичні небезпеки. Комбіновані небезпеки. Класифікація за походженням.

Небезпеки економічної діяльності. Соціальні небезпеки. Політичні небезпеки

Забезпечення безпеки економічної діяльності.

Природно-техногенні небезпеки. Природно-соціальні небезпеки.

Змістовий модуль 2

Тема 7. Поняття охорони праці. Виробниче середовище та його вплив на людину.

Завдання охорони праці Загальні положення та законодавча база закони, нормативи, міжнародні стандарти). Виробниче середовище та його вплив на людину. Санітарно-гігієнічні умови праці (освітлення, мікроклімат, вентиляція, шум, вібрація). Техніка безпеки (засоби захисту, інструктажі, правила роботи з обладнанням). Пожежна безпека та цивільний захист. Ергономіка та психологія безпечної праці. Управління охороною праці та моніторинг ризиків.

Суб'єкти та об'єкти охорони праці. Класифікація шкідливих та небезпечних виробничих чинників.

Тема 8. Умови праці на виробництві, їх класифікація і нормування

Поняття та значення умов праці. Вплив умов праці на здоров'я, працездатність і продуктивність. Фактори, що формують умови праці.

Законодавство в галузі гігієни праці.

Фізіологічні особливості різних видів трудової діяльності. Класифікація робіт за характером навантаження: фізичні, розумові, змішані. Фізіологічні вимоги до організації робочого процесу. Психофізіологічні чинники працездатності.

Класифікація умов праці. Критерії оцінки умов праці (санітарно-гігієнічні, психофізіологічні, естетичні).

Нормування умов праці.

Принципи нормування (безпека, наукова обґрунтованість, технологічна доцільність).

Гранично допустимі концентрації (ГДК) шкідливих речовин. Гранично допустимі рівні (ГДР) шуму, вібрації, температури, освітленості. Мікроклімат виробничих приміщень: норми та методи контролю.

Методи оцінки умов праці. Шляхи покращення умов праці. Організаційні заходи.

Технічні та інженерні рішення. Засоби індивідуального та колективного захисту.

Тема 9. Виробнича шкідливість, методи захисту людини від її негативного впливу

Освітлення виробничих приміщень. Дія шуму і вібрації на організм людини. Іонізуюче випромінювання, радіаційна безпека. Електромагнітні поля і випромінювання. Випромінювання оптичного діапазону. Класифікація засобів захисту людини від шкідливих факторів виробництва.

Тема 10. Аналіз і профілактика профзахворювань та виробничого травматизму

Розслідування та облік нещасних випадків на виробництві. Розслідування та облік випадків хронічних професійних захворювань і отруєнь. Методи аналізу виробничого травматизму та профзахворюваності. Основні причини виробничого травматизму і профзахворюваності та заходи щодо їх запобігання.

Тема 11. Основи техніки безпеки

Визначення понять «охорона праці», «безпека праці» та «техніка безпеки». Роль техніки безпеки у попередженні травматизму та професійних захворювань. Принципи організації безпечних умов праці на підприємстві.

Нормативно-правова база та стандарти безпеки праці (національні та міжнародні). Обов'язки роботодавця та працівника щодо дотримання правил безпеки. Організація інструктажів і навчання персоналу.

Основні причини електротравматизму. Класифікація приміщень за ступенем електробезпеки. Засоби індивідуального та колективного захисту від ураження електричним струмом.

Правила безпечної експлуатації електроустановок. Джерела виникнення пожеж у виробничих та побутових умовах. Класифікація пожеж і засоби їх гасіння. Системи пожежної сигналізації та автоматичного пожежогасіння. Дії працівників у разі виникнення пожежі та порядок евакуації.

Загальні принципи надання домедичної допомоги. Використання аптечки та підручних засобів. Виклик екстрених служб та взаємодія з медичним персоналом. Формування особистої відповідальності за дотримання правил техніки безпеки. Психологічні аспекти безпечної поведінки на робочому місці.

Тема 12. Правове і нормативне регулювання охорони праці

Основні законодавчі акти про охорону праці. Основні положення Закону України «Про охорону праці». Нормативно-правові акти з охорони праці. Стандарти в галузі охорони праці. Нормативно-правові акти з охорони праці, що діють на підприємстві. Інструкції з охорони праці. Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці.

Тема 13. Державне управління охороною праці в Україні

Система державного управління охороною праці в Україні. Компетенція та повноваження органів державного управління охороною праці. Національна рада з питань безпечної життєдіяльності населення. Державний нагляд за охороною праці. Громадський контроль за додержанням законодавства про охорону праці.

Тема 14. Організація охорони праці на виробництві

Поняття та значення організації охорони праці. Роль охорони праці у забезпеченні безпечних та здорових умов роботи.

Служба охорони праці на підприємстві. Призначення та основні завдання служби. Структура та чисельність служби залежно від розміру підприємства. Повноваження та обов'язки працівників служби. Взаємодія з іншими підрозділами та зовнішніми контролюючими органами.

Комісія з питань охорони праці підприємства. Порядок створення комісії та її склад. Функції та права комісії.

Система управління охороною праці на підприємстві (СУОП). Структура та елементи СУОП.

Тема 15. Економічні аспекти охорони праці

Економічне та соціальне значення охорони праці. Фінансування та стимулювання заходів з охорони праці. Джерела фінансування (власні кошти підприємства, страхові фонди, державні програми).

Взаємодія з державними органами контролю та нагляду. Повноваження Держпраці та інших контролюючих органів. Перевірки, інспекції та відповідальність за порушення законодавства. Порядок усунення виявлених порушень.

Визначення збитків, пов'язаних з виробничим травматизмом і захворюваннями працівників. Порядок відшкодування витрат, пов'язаних з втратою працездатності.

3.2 Тематика лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Безпека життєдіяльності як категорія. Небезпека. Ризик як оцінка небезпеки	1	1
2	Структурно-функціональна організація людини з точки зору взаємодії її з оточуючим середовищем та технікою		
3	Раціональні умови життєдіяльності людини	1	
4	Екологія як наука про довкілля. Вплив діяльності людини на навколишнє середовище	1	1
5	Природні та техногенні небезпеки	1	
6	Соціально-політичні та комбіновані небезпеки	1	
7	Поняття охорони праці. Виробниче середовище та його вплив на людину.	1	1
8	Умови праці на виробництві, їх класифікація і нормування	1	1
9	Виробнича шкідливість, методи захисту людини від її негативного впливу	1	
10	Аналіз і профілактика профзахворювань та виробничого травматизму	1	
11	Основи техніки безпеки	1	

12	Правове і нормативне регулювання охорони праці	1	
13	Державне управління охороною праці в Україні	1	
14	Організація охорони праці на виробництві	1	
15	Економічні аспекти охорони праці	1	
Усього годин		14	4

3.3 Тематика практичних занять

№ з/п	Назва теми заняття	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Безпека життєдіяльності як категорія. Небезпека. Ризик як оцінка небезпеки	1	2
2	Структурно-функціональна організація людини з точки зору взаємодії її з оточуючим середовищем та технікою	1	1
3	Раціональні умови життєдіяльності людини	2	1
4	Екологія як наука про довкілля. Вплив діяльності людини на навколишнє середовище	2	1
5	Природні та техногенні небезпеки	2	1
6	Соціально-політичні та комбіновані небезпеки	2	1
7	Поняття охорони праці. Виробниче середовище та його вплив на людину.	2	1
8	Умови праці на виробництві, їх класифікація і нормування	2	1
9	Виробнича шкідливість, методи захисту людини від її негативного впливу	2	1
10	Аналіз і профілактика профзахворювань та виробничого травматизму	2	1
11	Основи техніки безпеки	2	1
12	Правове і нормативне регулювання охорони праці	2	1
13	Державне управління охороною праці в Україні	2	1
14	Організація охорони праці на виробництві	2	1
15	Економічні аспекти охорони праці	2	1
Усього годин		28	16

3.4 Самостійна робота студента (СРС)

№ з/п	Тема СРС	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Безпека життєдіяльності як категорія. Небезпека. Ризик як оцінка небезпеки	5	6
2	Структурно-функціональна організація людини з точки зору взаємодії її з оточуючим середовищем та технікою	6	7
3	Раціональні умови життєдіяльності людини	5	6
4	Екологія як наука про довкілля. Вплив діяльності людини на навколишнє середовище	6	7
5	Природні та техногенні небезпеки	6	7
6	Соціально-політичні та комбіновані небезпеки	5	7

7	Поняття охорони праці. Виробниче середовище та його вплив на людину.	5	6
8	Умови праці на виробництві, їх класифікація і нормування	5	7
9	Виробнича шкідливість, методи захисту людини від її негативного впливу	5	7
10	Аналіз і профілактика профзахворювань та виробничого травматизму	5	7
11	Основи техніки безпеки	5	6
12	Правове і нормативне регулювання охорони праці	5	6
13	Державне управління охороною праці в Україні	5	7
14	Організація охорони праці на виробництві	5	7
15	Економічні аспекти охорони праці	5	7
Усього годин		78	100

3.5 Індивідуальні завдання

Однією з форм позааудиторної самостійної роботи студента є виконання індивідуальних завдань (ІЗ). ІЗ оцінюється окремою кількістю балів.

Індивідуальна робота студента з вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності, охорона праці, екологія» передбачає виконання практичних завдань і написання рефератів (доповідей, презентацій):

1. Ситуація: Ви перебуваєте в аудиторії, і раптом спрацьовує пожежна сигналізація. Ви бачите ознаки задимлення в коридорі, але паніки немає.

Завдання: Розробіть алгоритм ваших дій як старости групи, щоб безпечно та організовано евакуювати всіх студентів, включаючи одного, який має обмежені можливості пересування.

2. Ситуація: Під час прогулянки в парку ви бачите людину, яка впала і втратила свідомість. Вона не дихає. Навколо немає інших людей.

Завдання: Опишіть ваші перші кроки надання домедичної допомоги. Як ви будете діяти, щоб не нашкодити собі та максимально допомогти потерпілому до приїзду медиків?

3. Ситуація: Ви вдома, і раптом відчуваєте сильний запах газу.

Завдання: Складіть чіткий план дій, що потрібно зробити негайно, а чого категорично не можна робити. Поясніть, чому саме такі дії є правильними.

4. Ситуація: Ви влаштувалися на роботу в офіс і помітили, що робоче місце вашого колеги організовано з порушеннями: монітор стоїть занадто близько, стілець не регулюється по висоті, а на підлозі лежить заплутаний дріт, об який можна спіткнутися.

Завдання: Поясніть, які саме ризики для здоров'я і безпеки існують на цьому робочому місці. Запропонуйте конкретні заходи для усунення цих порушень згідно з нормами охорони праці.

5. Ситуація: Ви працюєте на підприємстві, де використовується небезпечне обладнання (наприклад, станок). Під час робочої зміни стався нещасний випадок, внаслідок якого ваш колега отримав травму.

Завдання: Яким має бути порядок ваших дій після інциденту? Кого ви повинні негайно повідомити? Які документи будуть складені за результатами розслідування?

6. Ситуація: Ви – керівник відділу, і вам потрібно провести інструктаж з охорони праці для нового співробітника, який буде працювати за комп'ютером.

Завдання: Складіть список ключових тем та правил, які ви обов'язково повинні донести до працівника, щоб забезпечити безпеку його роботи. Включіть правила роботи з електрообладнанням, гігієну праці, правила поведінки в аварійних ситуаціях.

7. Ситуація: Ваше місто має проблему з утилізацією сміття, полігони переповнені. Ви хочете запропонувати ініціативу для вирішення цієї проблеми.

Завдання: Запропонуйте екологічну ініціативу для жителів міста, яка допоможе зменшити кількість відходів. Опишіть її основні етапи та очікуваний результат. Наприклад, сортування сміття, компостування органічних відходів тощо.

8. Ситуація: Ваше підприємство планує розширити виробництво, що призведе до збільшення викидів в атмосферу.

Завдання: Як фахівець, запропонуйте технічні та організаційні заходи, які дозволять мінімізувати негативний вплив на навколишнє середовище, не зупиняючи розвиток бізнесу. Врахуйте сучасні «зелені» технології.

9. Ситуація: Ви помітили, що на території вашого навчального закладу систематично не сортують сміття (папір, пластик, скло).

Завдання: Розробіть план дій для впровадження системи сортування відходів у вашому коледжі. Вкажіть, які ресурси для цього знадобляться (баки, плакати, інформаційні матеріали).

10. Ситуація: Ваше підприємство використовує велику кількість води в технологічних процесах.

Завдання: Запропонуйте заходи з раціонального водокористування, які дозволять скоротити споживання води та зменшити обсяги стічних вод. Поясніть, чому це важливо не тільки з екологічної, а й з економічної точки зору.

Тематика рефератів (доповідей)

1. Природні надзвичайні ситуації.
2. Радіаційна безпека.
3. Долікарська реанімація.
4. Характеристика небезпек техногенного характеру.
5. Характеристика соціально-політичних небезпек.
6. Характеристика небезпек в урбанізованому середовищі.
7. Отруєння хімічними речовинами.
8. Хімічні та біологічні фактори небезпеки.
9. Характеристика природних небезпек.
10. Акустична небезпека та вібрація.
11. Правила надання першої медичної допомоги при ударах, розтягненнях, вивихах, переломах, порізах, кровотечах.
12. Правила надання першої медичної допомоги при опіках, непритомності, тепловому та сонячному ударах, при ураження електричним струмом, отруєннях.
13. Причини виникнення пожеж. Вогнетривкість будівель та споруд.
14. Первинні засоби пожежогасіння.
15. Організація пожежної охорони.
16. Заходи забезпечення пожежної безпеки. Евакуація людей із будівель та споруд.
17. Аналіз законодавства про працю.
18. Фізіологія та гігієна праці.
19. Вентиляція виробничих приміщень.
20. Вимоги безпеки до технологічного обладнання та процесів.

21. Забруднення пластиком: що ми робимо і як можемо допомогти?
22. Зміна клімату: чому це важливо і як впливає на нас?
23. Альтернативна енергія: як використовувати сонце і вітер в Україні?
24. Екологія та освіта: як навчити людей берегти природу?
25. Екологічні проблеми міст: як зробити наші міста чистішими?
26. Стан наших річок та озер: чому важливо берегти воду?
27. Екологія в сільському господарстві: що таке органічні продукти?
28. Чорнобиль та Фукусіма: уроки радіаційної безпеки для світу.
29. Сміття: як ми можемо сортувати та переробляти відходи?
30. Технології для природи: як сучасна наука допомагає екології?

Індивідуальні завдання для студентів заочної форми навчання:

Студенти заочної форми навчання виконують контрольну роботу, варіант якої визначається за порядковим номером у списку групи.

Варіант 1

1. Заходи безпеки при використанні горючих, легкозаймистих і вибухонебезпечних речовин і матеріалів.
2. Основні конституційні положення щодо охорони праці.
3. Дати визначення поняттям: безпека людини, вібрація, довкілля, інфразвук, локальний, мутагени, повінь, психічний стан, радіонукліди, токсичні речовини, охорона праці, недопустимий ризик, ергономіка, небезпечний фактор, система протипожежного захисту, промислова безпека, шкідливий фактор, температура спалахування, безпека праці, державний нагляд за охороною праці, евакуація.

Варіант 2

1. Роль органів почуття в забезпеченні безпеки. Основні характеристики аналізаторів організму.
2. Система державного управління охороною праці в Україні.
3. Дати визначення поняттям: шум, травма, стрес, ризик, переохолодження, небезпека, електричний струм, надзвичайна подія, поріг чутливості, мутація, електротравматизм, допустимий рівень виробничого фактора, небезпечна речовина, електромагнітні фактори, охорона праці, стандарт, гігієна праці, інструкція з охорони праці, нещасний випадок на виробництві, безпека праці.

Варіант 3

1. Категорії факторів, що змушують людину ризикувати.
2. Основні положення Закону України «Про охорону праці».
3. Дати визначення поняттям: кровотеча, зона небезпеки, закон, епідемія, еквівалентна доза, демографічний вибух, аналізатори, аварія, вакцина, потенціал фактору, виробничий ризик, вимоги безпеки праці, гігієна праці, шкідливий виробничий чинник, температура спалаху, професійне захворювання, норматив, мікроклімат, професійна шкідливість.

Варіант 4

1. Екологічні проблеми міст.
2. Державні стандарти в галузі охорони праці.
3. Дати визначення поняттям: аналіз дерева помилок, бактерія, безпека, біологічні ритми, вивих, війна, тероризм, експозиційна доза, катастрофа, ергономіка, ультразвук, гранично допустиме значення шкідливого виробничого чинника, державні стандарти з питань охорони праці, електричний шок, аварія, навчання з питань охорони праці, оцінка ризику, лазер, заборона, канцерогенні речовини.

Варіант 5

1. Небезпеки техногенного характеру.
2. Класифікація засобів захисту людини від шкідливих факторів виробництва.
3. Дати визначення поняттям: здоров'я, землетрус, канцерогенні речовини, електричний струм, іонізуюче випромінювання, конфлікт, ноосфера, пандемія, пожежа, радіоактивність, система управління охороною праці, психофізіологічні фактори, шум, стажування, техніка безпеки, ультрафіолетове випромінювання, протипожежна перешкода.

Варіант 6

1. Основні законодавчі та нормативні акти з питань безпеки життєдіяльності.
2. Методи аналізу виробничого травматизму і профзахворюваності.
3. Дати визначення поняттям: металізація шкіри, клінічна смерть, електромагнітне поле, вірус, евакуація, аварія, стрес, природні надзвичайні ситуації, стандартизація, хімічні фактори, тяжкість праці, нещасний випадок, звукові хвилі, небезпечний виробничий чинник, негорючі речовини, електричний удар, система запобігання пожежі.

Варіант 7

1. Ідентифікація типу ситуацій та оцінка рівня небезпеки.
2. Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці.
3. Дати визначення поняттям: патогенні мікроорганізми, перелом, побутове середовище, праця, радіопротектори, стихійне лихо, увага, ураган, шкідливий фактор, вібрація, небезпека, іонізуюче випромінювання, виробнича травма, інструкція з охорони праці, пожежна безпека, обмеження роботи, засоби захисту працівників, протипожежний режим.

Варіант 8

1. Причини виникнення, загальна характеристика та класифікація надзвичайних ситуацій.
2. Основні причини виробничого травматизму і профзахворюваності та заходи щодо їх запобігання.
3. Дати визначення поняттям: фотонне іонізуюче випромінювання, цунамі, шок, долікарська допомога, травма, сенсibilізатори, хімічна зброя, виправданий ризик, пожежа, планування заходів з охорони праці, нещасний випадок на виробництві, система протипожежного захисту, робоче освітлення, стандарт, припустимий ризик на підприємстві, світловий потік, умови праці, пожежна профілактика.

Варіант 9

1. Організація ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.
2. Безпека праці та техніка безпеки праці. Загальні вимоги.
3. Дати визначення поняттям: потенційна небезпека, небезпечний фактор, принципи безпеки, патогенні мікроорганізми, перелом, побутове середовище, праця, соціальні надзвичайні ситуації, безпечні умови праці, горючі речовини, вибух, джерело небезпеки, біологічні фактори, напруженість праці, електробезпека, комбіновані травми, інструктаж.

Варіант 10

1. Організація навчання населення з питань безпеки життєдіяльності.
2. Основні конституційні положення щодо охорони праці.
3. Дати визначення поняттям: проявлена небезпека, гранично допустима концентрація, відкрите середовище, хімічні фактори, технічні принципи безпеки, еквівалентна доза, демографічний вибух, електромагнітні поля, охорона праці, виробничий шум,

горіння, працівник, вогнестійкість, державний нагляд за охороною праці, роботодавець, безпека праці, система запобігання пожежі, швидкість поширення полум'я.

Контрольна робота має бути надрукованою на комп'ютері.

Вимоги до оформлення контрольної роботи: текст розміщується на аркуші, обмеженому полями: зліва 25 мм, справа 10 мм; зверху та знизу – по 20 мм. Комп'ютерний набір – шрифт Times New Roman, 14 кегль, міжрядковий інтервал 1,5.

Виконану контрольну роботу студент подає викладачу на перевірку за два тижні до початку екзаменаційної сесії. У разі негативної рецензії її повертають на доопрацювання, після чого студент виконує її повторно й знову подає на перевірку. До складання заліку з дисципліни студент допускається лише за умови отримання позитивної оцінки за контрольну роботу.

3.6 Форми поточного, проміжного та підсумкового контролю

Контрольні заходи з перевірки успішності засвоєння навчального матеріалу з дисципліни включають: поточний контроль, виконання ІЗ, проміжний контроль.

Поточний контроль:	– підготовка доповідей з тематики практичних занять; – усне опитування або письмовий експрес-контроль на практичних заняттях; – тестування, в тому числі електронне; – перевірка виконання самостійної роботи та індивідуальних завдань; – презентація і захист підготовлених рефератів; – участь в наукових конференціях; – виконання контрольних робіт.
Проміжний контроль	усне й письмове опитування за матеріалами тем змістових модулів курсу
Підсумковий контроль	залік

3.7 Методика навчання

Лекції (проблемні лекції, лекції-демонстрації з використанням мультимедійного обладнання).

Практичні заняття (публічне обговорення питань тем курсу, навчальні дискусії, виконання практичних завдань, що стосуються вирішення управлінських проблем).

Самостійне навчання: виконання завдань самостійної роботи (СРС); індивідуальні завдання (ІЗ): контрольна робота.

4 КРИТЕРІЇ ТА ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Кожний вид поточної навчальної роботи студента оцінюються за 5-бальною шкалою.

Критерії оцінювання роботи студентів на практичних заняттях, виконання завдань СРС:

Оцінка	Критерії оцінювання початкових досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або

	оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань

Критерії оцінювання виконання ІЗ для дисциплін, вивчення яких завершується заліком:

оцінка	Критерії оцінювання
10 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки. Може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань.
8-9 балів	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки. За зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдання.
7 балів	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки. Планує та виконує частину завдання за допомогою викладача.
6 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не

оцінка	Критерії оцінювання
	розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань. Виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача.
5 балів	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді. Виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача.
< 5 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Згідно з діючою в університеті системою комплексної діагностики знань студентів, з метою стимулювання планомірної та систематичної навчальної роботи, оцінка знань студентів здійснюється за 100-бальною системою.

Підсумкова оцінка (залік) виставляється на підставі суми накопичених балів студентом, отриманих у ході поточного контролю, виконання індивідуального завдання.

Схема розподілу балів:

70 балів (поточний контроль)	30 балів (контроль виконання індивідуального завдання)
---------------------------------	---

Мінімальний пороговий рівень з кожного виду контролю:

45 балів (поточний контроль)	15 балів (контроль виконання індивідуального завдання)
---------------------------------	---

Підсумкова семестрова оцінка за 100-бальною шкалою переводиться у національну шкалу відповідно до таблиці:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Шкала ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи)	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C	задовільно	
64-73	D		
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5 ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з вивчення навчальної дисципліни «Валеологія, безпека життєдіяльності, охорона праці, екологія» є:

- тести;
- реферат;
- усні, письмові відповіді при проведенні контрольних заходів (рубіжний контроль);
- доповіді і виступи на практичних заняттях;
- усні відповіді під час проведення опитування на заняттях;
- звіти з виконання завдань СРС;
- звіти з виконання практичних завдань;

– презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

6 ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ І МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Електронні ресурси: конспект лекцій, електронна бібліотека навчальної літератури, презентації окремих тем, банк тестів, методичні вказівки до вивчення дисципліни для студентів.

7 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Про охорону праці: Закон України редакція. № 2694-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text/>
2. Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями : Постанова КМУ № 368-2004-п від 31.12.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/368-2004-%D0%BF#Text>
3. Про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві: Постанова КМУ. № 337-2019-п. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-%D0%BF#Text>.
4. Кодекс законів про працю України: Закон України редакція. № 322-08. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.
5. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України редакція. № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.
6. Про охорону атмосферного повітря: Закон України редакція. № 2707-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12#Text>.
7. Деякі питання експлуатації установок спалювання відходів та установок сумісного спалювання відходів: Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України № 856. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0962-25#Text>.
8. Атаманчук П.С., Мендерецький В.В. Охорона праці в галузі: навч. посіб. К.:ЦУЛ, 2017. 322 с
9. Безпека життєдіяльності»: навч. посіб. / Т.Є Стищенко, Г.В. Пронюк, Н.М. Сердюк, І.І. Хондак. Харків: ХНУРЕ, 2018. 336 с. URL: https://os.nure.ua/wp-content/uploads/2019/05/posibnik-bgd_2018_p.1.pdf.
10. Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручник / В. В. Сокуренок, О. М. Бандурка, С. М. Бортник та ін. ; за заг. ред. В. В. Сокуренка ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2021. 308 с. URL: <https://api.dspace.khadi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/45c54e1b-daf6-4fa6-b1bd-892640cdec62/content>.
11. Гандзюк М.П. Желібо Є. П., Халімовський М. О. Основи охорони праці: підручник. для студ. вищих навч. закладів. К.: Каравела, 2008. 408 с.
12. Грибан В. Г., Фоменко А. Є., Казначеев Д. Г. Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 388 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/2FMB_Pravo/Hryban.-2022-Pidruchnyk-BZHD-ta-OP.pdf.
13. Джигерей В. С. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. К. : Афіша, 2009. 235 с.
14. Желібо Є. П., Заверуха Н. М., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. / За ред. Є. П. Желібо. 4-е вид. К. : Каравела, 2008. 344 с.
15. Жидецький В. Ц. Основи охорони праці. Львів: Афіша, 2009. 320 с.
16. Леськів Г.З., Верескля М.Р. Безпека життєдіяльності та охорона праці: навч.посіб. Львів., 2028. 262 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3689/1/%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D0%B0%20%D0%B6%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%94%D0>

%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf.

17. Маленко Я.В., Ворошилова Н.В., Кобрюшко О.О., Перерва В.В. Загальна екологія: навч. посіб. Кривий Рір: КДПУ, 2023. 231 с. URL: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/7093/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>

18. Малимон С.С. Основ екології. В-во «Нова книга». URL: https://agrokom.at.ua/Oxpimenko/eo/osnovi_ekologiji_pidruchnik_mlimon.pdf.

19. Мелех Л.В. Безпека життєдіяльності та охорона праці. Навчальний посібник для здобувачів вищої освіти із галузі знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право». Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 219 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4863/1/%D0%9C%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D1%85%20%D0%9B.%D0%92.%20%D0%91%D0%96%D0%94%20%D1%82%D0%B0%20%D0%9E%D0%9F%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%202022_%20%282%29.pdf.

20. Мохняк С.М., Дацько О.С., Козій О.І., Романів А.С., Петрук М.П., Скіра В.В., Васійчук В.О., Безпека життєдіяльності: навч. посіб. Львів. Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2009. 264 с.

21. Мягченко О. П. Основи екології: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 312 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Miahchenko_Oleksandr/Osnovy_ekolohii.pdf?.

22. Піскунова Л.Е., Прилипко В.А., Зубок Т.О. Безпека життєдіяльності: підручник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2013. 456 с.

23. Русаловський А. В. Правові та організаційні питання охорони праці: навч. посіб. 4-те вид., допов. і перероб. К.: Університет «Україна», 2009. 295 с.

24. Серіков Я. О., Коженевські Л. Ф., Хворост М. В. Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручник : у 2 ч. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова [та ін.]. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова ; Краків : ЄАС, 2021. 255 с. URL: https://eprints.kname.edu.ua/57820/1/2019_3%D0%9F_%D0%A1%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BA%D0%B0%20%D0%91%D0%96%D0%94%D0%9E%D0%9F%20%D0%91%D0%96%D0%94.pdf.

25. Соломенко Л.І., Боголюбов В.М., Волох А.М. Загальна екологія : підручник; вид. друге випр. і доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 352 с. URL: <https://dglib.nubip.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ab143b1a-d5f9-4d11-9af4-e965e0d34249/content>

26. Основи охорони праці: Підручник. Запорожець О. І., Протоєрейський О. С., Франчук Г. М., Боровик І. М. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 264 с.

27. Основи охорони праці: Підручник. 3-є видання, доповнене та перероблене. К.Н. Ткачук, М. О. Халімовський, В. В. Зацарний, Д. В. Зеркалов, Р. В. Сабарно, О. І. Полукаров, В. С. Козяков, Л. О. Мітюк, Ю. О. Полукаров. За ред. К. Н. Ткачука. К.: Основа, 2011. 448 с.

28. Пожарова О. В. Охорона праці: навч. посіб. Одеса, 2022. 86 с. aws/main.cgi?nreg=80%2F94-%E2%F0.